

ІСТОРІЯ

УДК 327.88:355.01:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/93-1-1>**Вадим БЕСПЕКА,***orcid.org/0000-0002-3811-341X*

доктор філософії (Історія та археологія),

докторант

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

(Львів, Україна) *bvu1927@gmail.com*

ІНСТРУМЕНТИ ТА КАНАЛИ КОГНІТИВНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу когнітивної війни Російської Федерації проти України як комплексної та скоординованої стратегії сучасного збройного протистояння, у межах якої інформаційні, психологічні, дипломатичні та силові інструменти функціонують як єдина система впливу. У дослідженні розглянуто основні канали та механізми реалізації російських когнітивних стратегій, зокрема державні й міжнародні медіа, соціальні мережі та цифрові платформи, мережі агентів впливу й «третіх сторін», культурно-релігійні структури, дипломатичні майданчики та воєнні дії як інструмент психологічного примусу. Показано, що для Росії когнітивний вимір війни має системоутворювальне значення і спрямований не лише на досягнення тактичних або оперативних результатів, а передусім на трансформацію сприйняття реальності, легітимацію агресії, деморалізацію суспільства та злам волі до спротиву як в Україні, так і за її межами.

Особливу увагу приділено синхронізації фізичного насильства з інформаційно-психологічними операціями, коли воєнні дії слугують матеріальним підтвердженням пропагандистських наративів, а дезінформаційні кампанії – інструментом виправдання та нормалізації агресії. Обґрунтовано, що ефективність російської когнітивної моделі базується на повторюваності та багатоканальності меседжів, використанні емоційно насиченого контенту, залученні формально незалежних акторів і створенні ефекту «еха», за якого навіть спростовані фейки зберігають вплив у різних сегментах інформаційного простору. Зроблено висновок, що когнітивна війна Росії проти України є довготривалим і динамічним процесом, протидія якому потребує комплексного розуміння її логіки, інструментів та цілей, а також формування стійких механізмів інформаційної, психологічної та суспільної безпеки в Україні й демократичних державах загалом.

Ключові слова: когнітивна війна, інформаційно-психологічні операції, російсько-українська війна, пропаганда, гібридна війна.

Vadym BESPEKA,*orcid.org/0000-0002-3811-341X*

PhD (History),

Doctoral Student

Hetman Petro Sahaidachny National Army Academy

(Lviv, Ukraine) *bvu1927@gmail.com*

TOOLS AND CHANNELS OF RUSSIA'S COGNITIVE WAR AGAINST UKRAINE

The article examines the cognitive war waged by the Russian Federation against Ukraine as a comprehensive and coordinated strategy of contemporary armed confrontation, within which informational, psychological, diplomatic, and military instruments operate as a single system of influence. The study analyzes the principal channels and mechanisms through which Russian cognitive strategies are implemented, including state-controlled and international media, social networks and digital platforms, networks of agents of influence and "third parties," cultural and religious structures, diplomatic forums, and military actions as instruments of psychological coercion. It is demonstrated that for Russia the cognitive dimension of warfare is system-forming and aimed not merely at achieving tactical or operational results, but primarily at transforming perceptions of reality, legitimizing aggression, demoralizing society, and breaking the will to resist both within Ukraine and beyond its borders.

Particular attention is devoted to the synchronization of physical violence with information and psychological operations, whereby military actions serve as material confirmation of propagandistic narratives, while disinformation campaigns function as tools for justifying and normalizing aggression. The article substantiates that the effectiveness of the Russian cognitive model is grounded in the repetition and multichannel dissemination of messages, the use of emotionally charged content, the involvement of formally independent actors, and the creation of an "echo effect," through which even debunked falsehoods retain influence across various segments of the information space. The study

concludes that Russia's cognitive war against Ukraine constitutes a long-term and dynamic process, countering which requires a comprehensive understanding of its logic, instruments, and objectives, as well as the development of resilient mechanisms of informational, psychological, and societal security in Ukraine and democratic states more broadly.

Key words: *cognitive warfare, information and psychological operations, Russo-Ukrainian war, propaganda, hybrid warfare.*

Постановка проблеми. Повномасштабна російсько-українська війна засвідчила глибоку трансформацію характеру збройних конфліктів, у межах яких когнітивний вимір набуває самостійного стратегічного значення. Російська Федерація системно поєднує інформаційні, психологічні, дипломатичні та силові інструменти, спрямовуючи їх не лише на досягнення військових результатів, а передусім на зміну сприйняття реальності, підлив довіри та деморалізацію як противника, так і міжнародної аудиторії. Попри зростання кількості досліджень з інформаційної та гібридної війни, проблема когнітивних технологій як цілісної, скоординованої системи впливу залишається фрагментарно осмисленою, а межі між воєнними та невоєнними засобами впливу часто розглядаються ізольовано. Це ускладнює вироблення адекватних механізмів протидії та оцінки реальної ефективності російської когнітивної стратегії, що й зумовлює необхідність комплексного аналізу інструментів і каналів її реалізації у війні проти України.

Аналіз досліджень. Наявні дослідження формують багатовимірне розуміння російської когнітивної та інформаційної війни проти України, поєднуючи стратегічний, дискурсивний і технологічний підходи. Ранні аналітичні роботи та звіти (NATO StratCom COE, 2015; Paul, Matthews, 2016) заклали теоретичні засади аналізу російської пропаганди як системи з високою інтенсивністю, повторюваністю та байдужістю до фактичної істинності, що згодом було підтверджено емпіричними дослідженнями соціальних медіа після 2022 року (Geissler et al., 2023; Hanley et al., 2023; Marigliano et al., 2024). Окремий пласт становлять праці, присвячені наративному виміру та ідеологічним конструкціям російської пропаганди, зокрема аналізу ключових меседжів, легітимаційних стратегій і апеляцій до міжнародного права та концепції R2P (Purcenoks, Seltzer, 2021; Sirinyok-Dolgayova, 2025), а також викриттю конкретних дезінформаційних кейсів, як-от міф про «біологічну лабораторію» (Center for Countering Disinformation, 2022; Iashchenko, 2023). Сучасні міждисциплінарні дослідження дедалі частіше інтерпретують ці процеси в межах концепції когнітивної війни, розглядаючи людину та її сприйняття як головне поле протиборства і підкреслюючи інтеграцію

інформаційних, психологічних, дипломатичних і воєнних інструментів (Bērziņš, 2023; Bugayova, Stepanenko, 2025; Paziuk et al., 2025). Водночас узагальнювальні порівняльні роботи, присвячені урокам російсько-української війни, демонструють, що ефективність російських когнітивних стратегій значною мірою зумовлена багатоканальністю, залученням «третьох сторін» і використанням формальних міжнародних процедур як інструментів інформаційної легітимації (Trzun, Lučić, Gracin, 2024), що вимагає подальшого системного аналізу саме на рівні інструментів і каналів когнітивного впливу.

Метою статті є комплексний аналіз інструментів і каналів реалізації когнітивної війни Російської Федерації проти України шляхом виявлення механізмів синхронізації інформаційних, цифрових, дипломатичних та силових дій, а також визначення їхнього впливу на формування сприйняття реальності, легітимацію агресії та злам волі до спротиву на національному й міжнародному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Для впровадження ключових наративів у масову свідомість Російська Федерація використовує комплексний набір інструментів когнітивного впливу, поєднуючи традиційні медіа, цифрові платформи та інституційні канали. Когнітивна війна в російському виконанні має системний характер і спрямована на формування вигідної інтерпретації реальності через постійне повторення, багатоканальність і синхронізацію повідомлень. Саме така інтеграція інформаційних, психологічних і політичних засобів дозволяє Кремлю здійснювати довготривалий інформаційно-психологічний тиск.

Наріжним елементом цієї стратегії є централізований контроль над медіасферою. Упродовж перших років правління В. Путіна держава встановила повний контроль над ключовими телеканалами та більшістю друкованих і онлайн-видань, що фактично ліквідувало незалежне телебачення вже на початку 2000-х років, а після 2014 р. суттєво обмежило й інтернет-простір (Bugayova, Stepanenko, 2025: 3). Така концентрація дозволила перетворити російські ЗМІ на синхронізований механізм пропаганди. Як зазначає звіт НАТО StratCom, саме жорсткий контроль президентської адміністрації над інформаційною сферою

став ключовим чинником ефективності російської інформаційної кампанії проти України: з 2014 р. провідні телеканали працювали за єдиними темниками, з узгодженими меседжами та майже повною відсутністю альтернативних позицій (NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2015: 4). У результаті сформувався ефект масованого «салютного» впливу, коли однакові тези трансливалися одночасно на різних платформах, посилюючи переконливість через повторюваність (Bugayova, Stepanenko, 2025: 12).

Важливою складовою цієї медійної інфраструктури стали міжнародні проєкти на кшталт RT та Sputnik, орієнтовані на зовнішню аудиторію. Формально позиціонуючи себе як альтернативні глобальні медіа, вони фактично виконують функцію ретрансляції кремлівських наративів багатьма мовами, спираючись на значне державне фінансування та агресивну присутність у цифровому середовищі. Паралельно діє розгалужена мережа проксі-ресурсів, які маскуються під незалежні національні медіа, що підвищує рівень довіри до поширюваного контенту. Аналітики RAND фіксують наявність десятків таких «фейкових рупорів», призначених для прихованого поширення російської пропаганди за кордоном (Paul, Matthews, 2016).

Ефективність цієї моделі ґрунтується на поєднанні високої частоти повідомлень і їх багатоканальної дистрибуції. Психологічні дослідження свідчать, що повторювана інформація з різних джерел сприймається як більш достовірна, і російська пропагандистська система цілеспрямовано експлуатує цей механізм. Додаткову роль відіграє розважальна та емоційно насичена подача контенту, яка підвищує його запам'ятовуваність і знижує критичне сприйняття, що відповідає опису моделі «firehose of falsehood» (Paul, Matthews, 2016). Маніпулятивні прийоми – селективне використання фактів, емоційна лексика, псевдо-експертні коментарі – спрямовані на закріплення потрібних когнітивних установок як у внутрішній, так і в зовнішній аудиторії.

Завершальним елементом медійного контуру є тісна синхронізація пропагандистських повідомлень із заявами державного керівництва. Виступи президента, представників МЗС та силових відомств інтегруються в єдиний інформаційний наратив, який потім багаторазово відтворюється медіа. Показовим прикладом став виступ В. Путіна 24 лютого 2022 р., що містив концентрований набір ключових пропагандистських тез, які згодом систематично розкручувалися російськими ЗМІ (Atlantic Council, 2023; NATO Strategic

Communications Centre of Excellence, 2015: 4). Така узгодженість інформаційної подачі створює асиметричну перевагу над плюралістичними медіасистемами демократичних держав і дозволяє Росії захоплювати інформаційну ініціативу, що особливо проявилось під час подій 2014 р.

Другим ключовим виміром когнітивної стратегії стали соціальні мережі та інтернет-операції. Росія однією з перших інституціоналізувала використання цифрових платформ для дезінформації, створивши організовані мережі тролів і ботів, зокрема через діяльність «Агенції інтернет-досліджень» у Санкт-Петербурзі. Хоча міжнародну увагу ця структура привернула через втручання у вибори США 2016 р., її первинним полігоном з 2014 р. була Україна, де масове поширення фейків у соцмережах використовувалося для дестабілізації ситуації та розпалювання внутрішніх конфліктів (NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2015: 4).

У цифровому вимірі когнітивної війни Росія застосовує взаємопов'язані тактики, спрямовані на створення ілюзії масової підтримки, поширення дезінформації та підризу довіри до інституцій. Одним із базових механізмів стало масове продукування фейкових акаунтів у соціальних мережах, які координовано поширюють прокремлівський контент. Дослідження великих масивів даних із соціальних платформ демонструють, що значна частина онлайн-дискусій відтворює наративи, попередньо сформовані на проросійських медіаресурсах і далі ретрансльовані через мережі контрольованих або напівавтономних акаунтів (Hanley, Kumar, Durumeric, 2023). Свідчення колишніх учасників «фабрик тролів» вказують на індустріалізований характер цієї діяльності, коли кожен оператор мав встановлені норми коментування і працював у режимі безперервної ротації (Paul, Matthews, 2016). Такі бот-мережі дозволяли штучно формувати тренди, масово просувати хештеги та створювати ефект астротурфінгу, внаслідок чого пересічні користувачі сприймали нав'язані меседжі як прояв «суспільної думки» (Marigliano, Ng, Carley, 2024; Geissler et al., 2023: 2–3).

Паралельно Росія активно використовувала дезінформаційні кампанії, засновані на емоційно шокуючих фейках. Соціальні мережі стали ідеальним середовищем для швидкого поширення вигаданих «новин», які апелювали до страху й обурення. Показовим прикладом є історія про «розп'ятого хлопчика» у Слов'янську 2014 р., що, попри очевидну абсурдність, набула значного резонансу в російському інформаційному про-

сторі. З розвитком технологій ці методи еволюціонували: до 2022 р. почали використовуватися бот-мережі з елементами штучного інтелекту, таргетовані повідомлення та deepfake-технології. Спроба поширення фальшивого відеозвернення Президента України про «капітуляцію» у березні 2022 р. засвідчила, що цифрова дезінформація перетворилася на високотехнологічний інструмент когнітивного тиску (Paul, Matthews, 2016).

Важливим каналом поширення наративів стали тематичні онлайн-спільноти та месенджери. Проросійські актори цілеспрямовано проникали в групи, об'єднані недовірою до влади або протестними настроями, поступово насичуючи їх прокремлівською повісткою. Така тактика дозволяла використовувати вже наявні соціальні трищини для ретрансляції дезінформації. Аналогічні процеси фіксувалися як у країнах Європи, так і в Україні, де фейки про «зовнішнє управління» чи «американські біолабораторії» спершу циркулювали в маргінальних середовищах, а згодом проникали в ширший інформаційний обіг (Center for Countering Disinformation, 2022).

Кібероперації доповнювали ці практики, поєднуючи технічний злам із психологічним ефектом. Хакерські угруповання, пов'язані з РФ, не обмежувалися викраденням даних, а використовували «зливи» інформації для дискредитації та дестабілізації. Приклади втручання у вибори в США 2016 р. або масовані кібератаки проти України напередодні повномасштабного вторгнення у 2022 р. демонструють, як кібератаки й інформаційні викиди функціонують у тісному тандемі, посилюючи когнітивний ефект (Paul, Matthews, 2016).

Дослідження підтверджують, що саме соціальні мережі стали ключовим полем когнітивного протистояння у цифрову епоху, оскільки вони дозволяють масштабувати вплив із мінімальними затратами за умов слабшої модерації порівняно з традиційними ЗМІ (Paziuk et al., 2025). Росія сформувала розгалужену онлайн-екосистему дезінформації, що включала сотні сайтів і сторінок, які систематично поширювали пропагандистські наративи про війну (Iashchenko, 2023). Хоча блокування окремих ресурсів і дії технологічних компаній після 2022 р. знизили ефективність цих мереж, вони швидко адаптувалися, зміщуючись у Telegram та використовуючи VPN, що засвідчує динамічний характер когнітивного протистояння.

Окремий вимір російської когнітивної стратегії реалізується через дипломатичні канали та міжнародні організації. Виступи представників РФ в ООН, ОБСЄ та інших інституціях систематично використовуються не для пошуку рішень,

а для трансляції пропагандистських наративів на глобальну аудиторію. Регулярні заяви російського постпреда в Раді Безпеки ООН із повторенням дезінформаційних тез дозволяють Кремлю створювати видимість їхньої «легітимності», оскільки вони озвучуються з авторитетних міжнародних трибун (Trzun, Lučić, Gracin, 2024: 84; Bugayova, Stepanenko, 2025: 16).

Цей ефект підсилюється ініціюванням формальних процедур – резолюцій, засідань і «розслідувань», які мають радше пропагандистську, ніж правову мету. Навіть коли звинувачення РФ відкидаються більшістю держав, сам факт їх обговорення використовується російськими медіа як доказ «серйозності» висунутих тез. Подібну логіку Москва застосовує і через інтерв'ю високопосадовців міжнародним медіа, спрямовуючи свої меседжі до аудиторій країн Глобального Півдня, де антизахідні настрої підвищують сприйнятливість до таких наративів (Sirinyok-Dolgaryova, 2025: 191–193; Pupcenoks, Seltzer, 2021: 760–763).

Додатковим елементом виступає маніпулятивне використання мови міжнародного права, що можна окреслити як «юридичний тролінг». Апеляції до «права на самовизначення», фіктивних референдумів або статті 51 Статуту ООН слугують не юридичному обґрунтуванню, а створенню пропагандистської димової завіси, покликаної представити агресію як формально легітимну. У підсумку дипломатичний і правовий простір перетворюється на ще одну арену когнітивної війни, де Росія використовує кожен доступний майданчик для нав'язування власної інтерпретації реальності та розмивання відповідальності за свої дії (Bugayova, Stepanenko, 2025: 2).

Кремль вибудовує екосистему когнітивного впливу не лише на основі власних державних ресурсів, а й через залучення зовнішніх «підсилювачів» – союзників, посередників і агентів впливу, які роблять російські наративи соціально прийнятнішими, оскільки подаються як позиції «незалежних» суб'єктів. Така модель знижує видимість прямої державної пропаганди й одночасно підвищує переконливість меседжів завдяки ефекту «третьох сторін», коли інформація нібито підтверджується різними джерелами, а отже сприймається як легітимна. У практиці РФ це реалізується через політичні канали, культурно-ідеологічні мережі, медійних персон та внутрішні агентурні структури, які синхронно працюють на відтворення ключових тез про «провокації НАТО», «фашизм в Україні», «необхідність компромісу» та інші концепти, що підмінюють причинність і розмивають відповідальність (Geissler et al., 2023: 12–18).

У європейському контексті вагомим інструментом виступає підтримка радикальних і популістських партій та окремих політичних фігур, схильних до антиамериканізму, євроскептицизму, антиглобалізму чи ізоляціонізму. Їхня проросійська риторика створює враження внутрішньої розколотості Заходу та підживлює сумніви щодо стабільності підтримки України. Додатково Кремль використовує «авторитет минулого» – залучає колишніх високопосадовців і політиків, чия публічна позиція може працювати як когнітивний сигнал: якщо «системні» фігури озвучують виправдання РФ, це подається як доказ «раціональності» російської версії подій.

Другий блок пов'язаний із мережами «русского мира» та культурно-релігійною дипломатією, які транслиують політичні меседжі у формі культурної спадщини, освіти та «захисту традиційних цінностей». До 2014 р. в Україні існували організаційні та медійні структури, що просували російську повістку всередині країни; після 2014 р. частина була ліквідована або маргіналізована, однак окремі ретранслятори зберігалися. Особливу роль відіграє Російська православна церква як інституційний канал легітимації війни через сакралізацію політичних наративів і перетворення агресії на «метафізичне протистояння», що формує специфічне «духовне» виправдання дій РФ для аудиторій як у Росії, так і за її межами (Bugayova, Stepanenko, 2025: 16).

Третій сегмент – публічні фігури та «корисні ідіоти», тобто інфлюенсери, журналісти, публічні інтелектуали й активісти, які з різних мотивів підхоплюють або ретранслюють прокремлівські тези. Частина з них інтегрується у медіаекосистему РФ як постійні «альтернативні голоси», створюючи для аудиторії відчуття, що позиція Кремля має підтвердження «зсередини Заходу». Окремі кейси демонструють і фінансовий вимір «м'якої купівлі» впливу на західному інформаційному ринку, коли сприятливе висвітлення забезпечується непрямою підтримкою з боку російських фінансових кіл (Bugayova, Stepanenko, 2025: 16). Паралельно діють ідеологічні середовища, які Кремль може не контролювати безпосередньо, але активно експлуатує, миттєво перетворюючи їхні заяви на «доказ» того, що «сам Захід визнає провину НАТО» чи «сумнівається в Україні».

Четвертий напрям – агентурно-лобістські мережі та внутрішні ретранслятори в Україні, які до 2022 р. системно відтворювали російські наративи в українському медійному та політичному просторі, що було особливо ефективно саме як когнітивна технологія «внутрішнього джерела

довіри». Закриття ключових медійних майданчиків у 2021 р. зменшило інституційну потужність цього каналу, однак його цифрові похідні – зокрема проросійські Telegram-мережі – зберігали потенціал для розгону панічних і деморалізуючих повідомлень. Після початку повномасштабного вторгнення значну частину відкритих агентів впливу було нейтралізовано, однак зовнішній контур впливу, особливо в країнах Глобального Півдня, лишається активним: там РФ просуває наративи про «колоніалізм Заходу», «шкідливість санкцій» і «мультиполярну справедливість», прагнучи забезпечити підтримку або принаймні нейтралітет. Технічно це підсилюється угодами про обмін контентом та його публікацію під брендом місцевих медіа, що створює ефект незалежного підтвердження і підвищує довіру аудиторій (Bugayova, Stepanenko, 2025: 16).

Окремо в російській практиці простежується інтеграція силових дій у когнітивний контур як інструменту психологічного тиску. Демонстративні військові приготування, стягування військ і масштабні навчання формують атмосферу загрози та працюють як сигнал залякування, здатний впливати на політичні рішення опонентів через страх ескалації (Bugayova, Stepanenko, 2025: 14). У повномасштабній війні ця логіка доповнилася цілеспрямованими ударами по цивільній та критичній інфраструктурі, де фізичний руйнівний ефект підкріплювався інформаційним шантажем і наративами про «провину української влади». Найпоказовішим когнітивним інструментом є ядерний шантаж: посилення ядерної риторики корелює з ключовими моментами ухвалення рішень щодо підтримки України, що відповідає моделі залякування як інформаційної операції, синхронізованої з політичним календарем (Paziuk et al., 2025). Додатково Кремль застосовує керовану «гойдалку» ескалації та деескалації, поєднуючи підвищення інтенсивності насильства або погроз із «мирними» сигналами, щоб маніпулювати емоційним станом аудиторій і нав'язувати рамку, у якій поступки сприймаються як єдиний шлях уникнення катастрофи.

У сукупності ці практики демонструють, що російська когнітивна стратегія є багаторівневою системою: вона поєднує офіційні й неофіційні канали, «дружні голоси» та прихованих посередників, цифрові мережі та силовий тиск, створюючи ефект «еха», за якого наративи відтворюються паралельно в різних сегментах інформаційного простору й зберігають життєздатність навіть після спростувань (Bugayova, Stepanenko, 2025: 16; Paziuk et al., 2025).

Узагальнення наведених прикладів підтверджує, що для Російської Федерації війна є комплексною формою протистояння, у якій воєнні, інформаційні та психологічні дії функціонують як єдине ціле, а межі між ними свідомо стираються (Bērziņš, 2023; NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2015: 4). Фізичне застосування сили в цій логіці виступає не лише інструментом досягнення військових цілей, а й засобом підкріплення пропагандистських наративів: вторгнення 2014 і 2022 років надало реальності попереднім погрозам, а ракетні удари по енергетичній інфраструктурі були спрямовані на закріплення у свідомості образу Росії як суб'єкта, здатного нав'язувати страх і примус через контроль над базовими умовами життя (Bugayova, Stepanenko, 2025: 15). Така практика відповідає концепції «інтегрованого застосування інструментів сили», коли воєнні, економічні та інформаційні важелі синхронно тиснуть на противника, створюючи кумулятивний когнітивний ефект (Bugayova, Stepanenko, 2025: 1–2). Водночас ці дії не є ситуативними чи побічними наслідками бойових дій, а плануються як складова цілісної когнітивної стратегії, у межах якої пріоритет надається зламу волі до спротиву, а не виключно фізичному знищенню сил опонента. Саме тому Росія системно інвестує у психологічні та інформаційні операції, розгля-

даючи їх як ключовий чинник досягнення стратегічних результатів навіть ціною короткострокових репутаційних чи гуманітарних втрат.

Висновки. Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що когнітивна війна є для Російської Федерації не допоміжним, а системоутворювальним елементом сучасного способу ведення війни. Поєднання контрольованих медіа, цифрових платформ, агентурних мереж, дипломатичних майданчиків і силових дій формує цілісну екосистему впливу, спрямовану на трансформацію сприйняття реальності, підрив довіри, деморалізацію та злам волі до спротиву. Ключовою особливістю цієї моделі є синхронізація фізичного насильства з інформаційно-психологічним тиском, коли воєнні дії слугують матеріальним підтвердженням пропагандистських наративів, а інформаційні операції – інструментом легітимації агресії та примусу. Такий підхід забезпечує ефект багаторівневого когнітивного тиску, у якому навіть спростовані фейки зберігають вплив завдяки повторюваності, багатоканальності та участі «третіх сторін». У цьому сенсі російська стратегія демонструє, що сучасні війни дедалі більше вирішуються не лише на полі бою, а у сфері уявлень, інтерпретацій і рішень, що робить протидію когнітивним технологіям критично важливою складовою безпеки як для України, так і для демократичних держав загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Analysis of Russia's Information Campaign Against Ukraine: Examining Non-Military Aspects of the Crisis in Ukraine from a Strategic Communications Perspective. Riga: NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2015. 40 p. URL: https://stratcomcoe.org/uploads/pfiles/russian_information_campaign_public_12012016fin.pdf
2. Bērziņš J. The Cognitive Battlefield: Exploring the Western and Russian Views. Riga: National Defence Academy of Latvia, Centre for Security and Strategic Research, 2023. CSSR Paper no. 05/2023. 15 p. URL: <https://naa.mil.lv/sites/naa/files/document/CSSR%20Paper%2005-23.pdf>
3. Bugayova N., Stepanenko K. A Primer on Russian Cognitive Warfare. Washington, DC: Institute for the Study of War, 30 June 2025. 33 p. URL: https://understandingwar.org/wp-content/uploads/2025/08/ISW_CW_Russian_Cognitive_Warfare_June_30_2025_PDF2_FINAL_0.pdf
4. Center for Countering Disinformation. Foreign biolaboratories in Ukraine: another round of russian propaganda. Center for Countering Disinformation at the NSDC of Ukraine. 19 May 2022. URL: <https://cpd.gov.ua/en/articles-en/foreign-biolaboratories-in-ukraine-another-round-of-russian-propaganda/>
5. Geissler D., Bär D., Pröllochs N., Feuerriegel S. Russian propaganda on social media during the 2022 invasion of Ukraine. *EPJ Data Science*. 2023. Vol. 12, Art. 35. <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-023-00414-5>
6. Hanley H. W. A., Kumar D., Durumeric Z. Happenstance: Utilizing Semantic Search to Track Russian State Media Narratives about the Russo-Ukrainian War on Reddit. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*. 2023. Vol. 17. P. 327–338. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v17i1.22149>
7. Iashchenko I. Russian disinformation about the Ukrainian conflict since 2014: fact-checking and recurring patterns. *Aspenia Online*, 18 September 2023. URL: <https://aspensiaonline.it/russian-disinformation-about-the-ukrainian-conflict-since-2014-fact-checking-and-recurring-patterns/>
8. Marigliano R., Ng L. H. X., Carley K. M. Analyzing digital propaganda and conflict rhetoric: a study on Russia's bot-driven campaigns and counter-narratives during the Ukraine crisis. *Social Network Analysis and Mining*. 2024. Vol. 14, Article No. 170. <https://doi.org/10.1007/s13278-024-01322-w>
9. Our experts decode the Putin speech that launched Russia's invasion of Ukraine. Atlantic Council, 22 February 2023. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/markup/putin-speech-ukraine-war/>
10. Paul C., Matthews M. The Russian "Firehose of Falsehood" Propaganda Model: Why It Might Work and Options to Counter It. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 11 July 2016. URL: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html>

11. Paziuk A., Lande D., Shnurko-Tabakova E., Kingston P. Decoding manipulative narratives in cognitive warfare: a case study of the Russia–Ukraine conflict. *Frontiers in Artificial Intelligence*. 2025. Vol. 8. Article 1566022. <https://doi.org/10.3389/frai.2025.1566022>
12. Pupcenoks J., Seltzer E. J. Russian strategic narratives on R2P in the ‘Near Abroad’. *Nationalities Papers*. 2021. Vol. 49. Iss. 4. P. 757–775. <https://doi.org/10.1017/nps.2020.54>
13. Sirinyok-Dolgryova K. G. Key narratives of Russian propaganda in Russian-Ukrainian war: analysis of aggressor’s media discourse. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Т. 36 (75). № 4. Ч. 2. С. 189–194. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.4.2/30>
14. Trzun Z., Lucić D., Gracin D. Information Warfare and Propaganda in Russo-Ukrainian War, Lessons Learned. *Mediji istraživački*. 2024. Vol. 30, No. 2. P. 79–104. <https://doi.org/10.22572/mi.30.2.4>

REFERENCES

1. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2015). *Analysis of Russia’s Information Campaign Against Ukraine: Examining Non-Military Aspects of the Crisis in Ukraine from a Strategic Communications Perspective*. Riga. 40 p. URL: https://stratcomcoe.org/uploads/pfiles/russian_information_campaign_public_12012016fin.pdf
2. Bērziņš, J. (2023). The Cognitive Battlefield: Exploring the Western and Russian Views. Riga: *National Defence Academy of Latvia, Centre for Security and Strategic Research*. CSSR Paper No. 05/2023. 15 p. URL: <https://naa.mil.lv/sites/naa/files/document/CSSR%20Paper%2005-23.pdf>
3. Bugayova, N., Stepanenko, K. (2025). A Primer on Russian Cognitive Warfare. *Washington, DC: Institute for the Study of War*. 33 p. URL: https://understandingwar.org/wp-content/uploads/2025/08/ISW_CW_Russian_Cognitive_Warfare_June_30_2025_PDF2_FINAL_0.pdf
4. Center for Countering Disinformation. (2022). Foreign biolaboratories in Ukraine: another round of Russian propaganda. *Center for Countering Disinformation at the National Security and Defense Council of Ukraine*. 19 May. URL: <https://cpd.gov.ua/en/articles-en/foreign-biolaboratories-in-ukraine-another-round-of-russian-propaganda/>
5. Geissler, D., Bär, D., Pröllochs, N., Feuerriegel, S. (2023). Russian propaganda on social media during the 2022 invasion of Ukraine. *EPJ Data Science*, Vol. 12, Article 35. <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-023-00414-5>
6. Hanley, H. W. A., Kumar, D., Durumeric, Z. (2023). Happenstance: Utilizing semantic search to track Russian state media narratives about the Russo-Ukrainian war on Reddit. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, Vol. 17, P. 327–338. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v17i1.22149>
7. Iashchenko, I. (2023). Russian disinformation about the Ukrainian conflict since 2014: fact-checking and recurring patterns. *Aspenia Online*, 18 September. URL: <https://aspensiaonline.it/russian-disinformation-about-the-ukrainian-conflict-since-2014-fact-checking-and-recurring-patterns/>
8. Marigliano, R., Ng, L. H. X., Carley, K. M. (2024). Analyzing digital propaganda and conflict rhetoric: a study on Russia’s bot-driven campaigns and counter-narratives during the Ukraine crisis. *Social Network Analysis and Mining*, Vol. 14, Article 170. <https://doi.org/10.1007/s13278-024-01322-w>
9. Atlantic Council. (2023). *Our experts decode the Putin speech that launched Russia’s invasion of Ukraine*. 22 February. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/markup/putin-speech-ukraine-war/>
10. Paul, C., Matthews, M. (2016). The Russian “Firehose of Falsehood” Propaganda Model: Why It Might Work and Options to Counter It. Santa Monica, CA: *RAND Corporation*. URL: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html>
11. Paziuk A., Lande D., Shnurko-Tabakova E., Kingston P. (2025). Decoding manipulative narratives in cognitive warfare: a case study of the Russia–Ukraine conflict. *Frontiers in Artificial Intelligence*, Vol. 8, Article 1566022. <https://doi.org/10.3389/frai.2025.1566022>
12. Pupcenoks J., Seltzer E. J. (2021). Russian strategic narratives on R2P in the ‘Near Abroad’. *Nationalities Papers*, Vol. 49, Issue 4, pp. 757–775. <https://doi.org/10.1017/nps.2020.54>
13. Sirinyok-Dolgryova K. G. (2025). Key narratives of Russian propaganda in the Russian-Ukrainian war: analysis of the aggressor’s media discourse *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Filolohiia. Zhurnalistyka*. Vol. 36 (75), No. 4, Part 2, pp. 189–194. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.4.2/30>
14. Trzun, Z., Lučić, D., Gracin, D. (2024). Information warfare and propaganda in the Russo-Ukrainian war: lessons learned. *Mediji istraživački*, Vol. 30, No. 2, pp. 79–104. <https://doi.org/10.22572/mi.30.2.4>

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025